

## Provokativt och spännande om kloning och genteknik

Lee M Silver. **Kloning och genteknik. Möjligheter och risker i en ny värld.** 366 sidor. Malmö: Egmont Richter, 1998. Pris ca 332 kr. ISBN 91-7709-018-7. Översättning av amerikansk utgåva.

*Recensent: Karl-Henrik Gustavson, professor, avdelningen för klinisk genetik, Akademiska sjukhuset, Uppsala.*

Professor Silver är en välrenommerad forskare i molekylärbiologi, ekologi och evolutionsbiologi vid Princeton University, New Jersey, USA, och ledare för universitetets program för neurovetenskap.

Ian Wilmut och medarbetares rapport i »Nature» februari 1997 om att de lyckats kлона ett vuxet däggdjur – ett får – slog ned som en bomb. Det som hittills hade betraktats som ren science fiction hade nu blivit verklighet. Strax därefter rapporterades om framgångsrik kloning av en rhesusapa. Det är troligt att kloningstekniken skulle kunna användas för fortplantning av människor.

I den här boken ges på ett didaktiskt och fantasifullt sätt idéer om livets ursprung samt grundläggande fakta om fosterutvecklingens olika stadier, om molekylärgenetiska metoder och dessas tillämpningar inom reproduktionsbiologi, sammanfört i begreppet reprogenetik.

### Forskare, kliniker och etiker är bokens målgrupp

Författaren vänder sig i första hand till forskare, kliniker och etiker med intresse för reprogenetiska frågor.

Boken, som omfattar fyra huvudavdelningar, inleds med science fiction-scenarier om reproduktionsbiologiska tillämpningar i några familjer i USA, åren 2010, 2050 och 2350, och avslutas med noter och litteraturanvisningar samt ett alfabetiskt register.

### Om liv och reprogenetiska möjligheter

Den första avdelningen i boken har rubriken »Liv». Här definieras och dis-



kuterar olika former av liv och hur liv kan ha uppstått och fått fotfäste på jorden.

Avdelning 2 har rubriken »Att skapa liv» och handlar om provrörsbefruktning, kryopreservation, föräldralösa embryon, vårdnadstvister om embryon och om möjligheter för föräldrar att låta sina barn födas långt efter att de själva försvunnit.

Avdelning 3 »Kloning» har kapitelrubrikerna »Från vetenskaplig fantasi till verklighet», »Mänskliga sticklingar», »Vart leder kloning oss?» I författarens framtidsscenario skulle ett par, där båda är sterila, kunna kлона sig själva för att undvika införandet av främmande gener i familjen! Lesbiska par skulle få möjlighet till delat biologiskt föräldraskap till ett barn. Den ena partnern skulle kunna tillhandahålla givarcellen och den andra partnern det obefruktade mottagarägget. Det nybildade embryot kan sedan föras in i livmodern på den genetiskt obesläktade kvinnan och båda kvinnorna skulle kunna kalla sig biologiska föräldrar.

Kloning skulle också på samma sätt kunna användas av infertila heterosexuella par, om kvinnan kan genomföra en graviditet.

### Vetenskaplig fantasi blir morgondagens verklighet

Författaren diskuterar också möjligheterna för kloning och omprogrammering av somatiska celler från patienten själv för att ersätta icke regenererande celltyper i drabbade organ.

Bokens fjärde avdelning har rubri-

ken »Mödrar och fäder – temavariationer» med kapitelrubrikerna »Tre mödrar och två fäder», »Biologiskt mödraskap på kontrakt», »Att köpa och sälja sperma och ägg», »Tilltrasslat påbrå», »Ett delat genetiskt mödraskap», »Kan en far vara mor?».

Enligt författaren representerar dessa scenarier en morgondag som redan börjat gry och där vetenskaplig fantasi förvandlas till realiteter, som på gott och ont kommer att forma vår framtid.

Femte avdelningen av boken har rubriken »Morgondagens barn» och innehåller kapitlen »Det virtuella barnet» och »Det designade barnet». Här bjuder författaren på fantasifulla scenarier om framtida reprogenetiska tekniker och vad dessa kan leda till. Ärftliga sjukdomar kommer att undanröjas, och föräldrar kommer att erbjudas valet att hos sina barn förstärka olika kognitiva egenskaper.

Han tror att längtan efter att få barn och att förse dem med bästa möjliga förutsättningar har en mycket stark genomslagskraft och kommer att övervinna alla politiska och samhälleliga försök att reglera reprogenetisk utveckling och tillämpning.

### »Genuter» och »nativer» två nya samhällsklasser

Om 350 år kanske vi – enligt författaren – har två nya samhällsklasser; den ena kallas »nativer – de naturliga» och den andra »genuter – de genutvecklade» och att någon tydlig uppdelning enligt ras inte längre existerar: I författarens fantasi växer den genetiska och sociala klyftan mellan genuter och nativer sig större från generation till generation med en artseparation mellan genuter och nativer som följd.

### Föga realistiska visioner

Boken är provokativ och spännande. Författaren har ofta mycket fantasifulla idéer om framtida »landvinningar» och tillämpningar inom human reproduktionsforskning.

Hans visioner och scenarier är många gånger skrämmande, men ofta föga realistiska. Ännu mer skrämmande än förslaget att kлона barn från abortmaterial är Silvers grundtanke och basen för hans reprogenetiska framtidsvisioner, att oberoende av etiska värderingar och ställningstaganden samt politiska beslut kommer dessa tekniker att utvecklas och tillämpas för att gemene man vill ha det så. •